

Ευρωπαϊκό πλαίσιο αντιμετώπισης οικονομικών επιπτώσεων πανδημικής κρίσης COVID-19

Συνοπτικό σημείωμα

Οι έως τώρα αποφάσεις

Η «ευρωπαϊκή απάντηση» στις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19 βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

- **Στήριξη εργαζομένων/ανέργων/μερικώς απασχολούμενων**
- **Στήριξη επιχειρήσεων**, κυρίως ΜμΕ με κριτήριο είτε την αναστολή λειτουργίας είτε την μείωση του τζίρου λόγω κορωνοϊού
- **Στήριξη Κρατών Μελών** για την αντιμετώπιση των άμεσων και έμμεσων επιπτώσεων της πανδημίας.

Οι δυο πρώτοι πυλώνες συγχρηματοδοτούνται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, αδιάθετα του ΕΣΠΑ και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (χαμηλότοκα δάνεια με ευνοϊκούς όρους).

Ο τρίτος πυλώνας αφορά στην ενεργοποίηση ειδικής πιστοληπτικής γραμμής από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ESM), δηλαδή στη δυνατότητα χορήγησης δανείων στα κράτη (συνολικού ύψους έως 2% του ΑΕΠ τους):

- άνευ όρων, εφόσον οι πόροι κατευθυνθούν στην υγειονομική κρίση,
- με «χαλαρούς» όρους εφόσον κατευθυνθούν στη στήριξη της οικονομίας.

Πρόκειται για πρόσφατη απόφαση του Eurogroup, που ωστόσο συνάντησε «ψυχρή υποδοχή» από τις χώρες με το μεγαλύτερο πρόβλημα και παραμένει αμφίβολο εάν θα χρησιμοποιηθεί στην πράξη.

Εκκρεμεί ο **τέταρτος πυλώνας**, αυτός της σύστασης ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (Recovery Fund), επί του οποίου υπάρχουν ακόμη διαφωνίες (αμοιβαιοποίηση χρέους) και για το λόγο αυτό, το θέμα έχει παραπεμφθεί στη Σύνοδο κορυφής της 23^{ης} Απριλίου.

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο στηρίζεται σε τρεις έκτακτες (και άρα περιορισμένης διάρκειας) αποφάσεις-κλειδιά:

1. Ενεργοποίηση της λεγόμενης «ρήτρας διαφυγής» του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Πρακτικά αυτό σημαίνει άρση των

περιορισμών που θέτει το ΣΣΑ για το ύψος του δημοσιονομικού ελλείμματος και του δημόσιου χρέους.

2. Τροποποίηση (επί της ουσίας άρση) των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις (state aid rules), δηλαδή πρακτικά άρση των κανόνων ανταγωνισμού.
3. Μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σε δυο επίπεδα:
 - Εξασφάλιση ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα, συνολικού ύψους 3 τρις ευρώ, με αρνητικό επιτόκιο που μπορεί να φτάσει έως -0,75%.
 - Μαζικές αγορές κρατικών αλλά και εταιρικών ομολόγων από τη δευτερογενή αγορά, ύψους 1 τρις ευρώ έως τα τέλη του 2020.

Καταρχήν αποτίμηση

Οι αποφάσεις της ΕΚΤ είναι θετικές για όλες τις χώρες του ευρώ και την ευρωζώνη στο σύνολό της. Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια αλλά και υποχρέωση αξιοποίησή τους και από τις ελληνικές τράπεζες καθώς και από την κυβέρνηση, σε συνέχεια της ένταξής μας στο σύστημα ποσοτικής χαλάρωσης.

Το λοιπό πλαίσιο κοινοτικών μέτρων και αποφάσεων εμπεριέχει μεν ευκαιρίες αλλά και εγκυμονεί κινδύνους για τις λιγότερο ισχυρές οικονομίες της ευρωζώνης καθώς και εκείνες που με μικρά δημοσιονομικά περιθώρια (ανεξαρτήτως της προσωρινής άρσης των περιορισμών του ΣΣΑ).

Σε ό,τι αφορά ειδικότερα τον μεταποιητικό τομέα:

- Οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις (state aid rules), πέραν των επιμέρους θεμάτων/προβλημάτων που κατά καιρούς παρουσιάζονται από την εφαρμογή τους, αποτελούν κατά γενική ομολογία ένα δίκτυο ασφαλείας/ προστασίας των επιχειρήσεων που έχουν την έδρα τους στις λιγότερο ισχυρές οικονομίες.
- Η άρση των κανόνων αυτών δίνει τη δυνατότητα στις πλεονασματικές χώρες να χορηγήσουν στις επιχειρήσεις τους πολύ μεγάλα ποσά, συχνά με τη μορφή άμεσης (και μη επιστρεπτέας) επιδότησης ή και της κεφαλαιακής ενίσχυσης (equity).

Τα στοιχεία που έχουν έως τώρα δημοσιευτεί και που αποτυπώνουν τα μέτρα (εθνικά σχέδια δράσης) που έχουν ληφθεί από τις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, στη βάση του νέου πλαισίου για τον ανταγωνισμό, επιβεβαιώνουν του λόγου το αληθές και εντείνουν αυτές τις ανησυχίες (δείτε σε παράρτημα τους σχετικούς πίνακες και στοιχεία από την έγκυρη ευρωπαϊκή δεξαμενή σκέψης Bruegel).

Με βάση τα παραπάνω, είναι ορατός ο κίνδυνος η κρίση του COVID-19 να οδηγήσει σε ακόμα μεγαλύτερη διεύρυνση του χάσματος ανταγωνιστικότητας μεταξύ «βορείων» και «νοτίων» χωρών στην ΕΕ, κυρίως δε μεταξύ χωρών με περισσότερο ή ανεπτυγμένη βιομηχανία.

Χρειάζεται εγρήγορση και κινητοποίηση, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, προς τα κοινοτικά όργανα αλλά και προς βιομηχανικές Ενώσεις πληττόμενων χωρών (Ιταλία, Ισπανία, Βέλγιο, Πορτογαλία, ακόμα και Γαλλία) για να επισημανθούν οι κίνδυνοι και να υπάρξουν διορθωτικά μέτρα.

Επιβάλλεται να επανέλθει ως πρώτη προτεραιότητας ζήτημα η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας στο σύνολό της και όχι των επιμέρους οικονομιών. Τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας θα πρέπει είναι συμβατά με το στόχο αυτό και -όπου χρειάζεται- να ανασχεδιαστούν.

Απαιτείται κινητοποίηση και συμμαχίες έτσι ώστε η πανδημική κρίση του COVID-19 να μην οδηγήσει σε μια «επόμενη μέρα» με περισσότερες ανισορροπίες στην Ευρώπη. Είναι εξαιρετικά σημαντικό ότι αυτή τη φορά, δεν είμαστε εμείς το πρόβλημα ούτε είμαστε μόνοι μας σ' αυτή τη μάχη.

Συγκριτικά στοιχεία μέτρων στήριξης της οικονομίας στα Κράτη Μέλη της ΕΕ από το Ινστιτούτου Bruegel

Πηγή: <https://www.bruegel.org/publications/datasets/covid-national-dataset/>

Discretionary 2020 fiscal measures adopted in response to coronavirus by 30 March 2020, % of 2019 GDP

	Immediate fiscal impulse	Deferral	Other liquidity/guarantee
Belgium	0.7%	1.2%	0.0%
Denmark	2.1%	7.2%	2.9%
France	1.2%	9.4%	12.5%
Germany	6.9%	14.6%	38.6%
Greece	1.1%	2.0%	0.5%
Hungary	0.4%	8.3%	0.0%
Italy	0.9%	13.0%	7.3%
Netherlands	1.6%	3.2%	0.4%
Spain	0.7%	2.0%	9.1%
United Kingdom	1.4%	1.4%	15.1%
United States	5.5%	2.6%	4.1%

Note: we calculate the ratio of the 2020 measures to 2019 GDP, because the 2020 GDP outlook is very uncertain. The category 'Other liquidity/guarantee' includes only government-initiated measures (excludes central bank measures) and shows the total volume of private sector loans/activities covered, not the amount the government put aside for the liquidity support or guarantee (the amount of which is multiplied to cover a much larger amount of private sector activity).